

Marlena Sakowska-Baryła

Instytut Prawa Nowych Technologii i Ochrony Danych Osobowych na Uczelni Łazarskiego

ORCID 0000-0002-3982-976X

Otwarte dane i ponowne wykorzystywanie informacji sektora publicznego – nowoczesne narzędzia zapewniania konstytucyjnej zasady równego dostępu do dóbr kultury

1. Wprowadzenie – konstytucyjne uwarunkowania równego dostępu do dóbr kultury

Równy dostęp do dóbr kultury w Konstytucji RP stanowi jedną z zasad ustrojowych wyrażonych w jej rozdziale I zatytułowanym *Rzeczpospolita*. Znamienne, że ustrojodawca tę właśnie materię potraktował jako istotną na tyle, by zagwarantować równy dostęp do dóbr kultury wśród najważniejszych – niejako „wyjętych przed nawias” zasad, do których nawiązują dalsze regulacje ustawy zasadniczej. W art. 6 ust. 1 Konstytucja stanowi, iż Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju, w ust. 2 natomiast wskazuje, że Rzeczpospolita Polska udziela pomocy Polakom zamieszkającym za granicą w zachowaniu ich związków z narodowym dziedzictwem kulturalnym. Postęp technologiczny i digitalizacja zasobów tworzących dziedzictwo kulturowe znacząco ułatwiają działanie w zgodzie z tą ustrojową zasadą. Rzecz jasna o tyle i w takim zakresie, jakie są możliwe, wzięwszy pod uwagę uwarunkowania faktyczne i prawne. W ten sposób ustrojodawca wyraża zasady o charakterze programowym – wyznaczające kierunek działań państwa, nakazujące realizację lub dążenie do tak określonych celów (Gizbert-Studnicki 2011: 40). To państwo bowiem ma obowiązek stwarzania warunków upowszechniania dóbr kultury i zagwarantowania równego dostępu do jej zasobów (Krupa 2016: 9).

1.1. Pojęcie „dobro kultury”

Konstytucja nie definiuje pojęcia „dobro kultury”. W literaturze słusznie wskazuje się zatem, że biorąc pod uwagę wielość elementów, które mieszczą się w zakresie przedmiotu ochrony, nie jest możliwe precyzyjne sformułowanie „dobro kultury, a w razie wątpliwości należy przyjmować rozszerzające rozumienie dóbr kultury” (Tuleja 2021: art. 6). Taka perspektywa jest użyteczna także dla prowadzonych tu rozważań, zwłaszcza że w kontekście wykorzystywania nowych technologii w celu zapewnienia dostępu do dóbr kultury wielokrotnie z takim dobrem nie sposób zetknąć się bezpośrednio, a dostęp do niego sprowadza się do obcowania z pewnym odwzorowaniem określonego dzieła czy zasobu, które tak właśnie są

kwalifikowane. Nie oznacza to jednak, że dostęp do dóbr kultury nie może być ujmowany także w ten sposób, gdzie poprzez kontakt ze zdigitalizowanymi zasobami muzeów, bibliotek czy archiwów po stronie odbiorcy powstać może – i częstokroć powstaje – impresja, stan ducha i stan umysłu, który zwykle wiąże się z obcowaniem ze sztuką, z szeroko pojętymi dobrami kultury czy dziedzictwa kulturalnego, bo i ta ostatnia kategoria nie jest pojmowana jednoznacznie.

Dobro kultury w ślad za Trybunałem Konstytucyjnym można definiować szeroko jako niematerialne i materialne, w tym jako rzecz ruchomą i nieruchomości posiadającą wartość historyczną, naukową, artystyczną lub archeologiczną. Przemawia za tym uwzględnienie treści pojęć zastanych w momencie konstytucjonalizacji, jak również wzgląd na efektywną ochronę wolności, o której mowa w art. 73 Konstytucji, a także treść preambuły Konstytucji, która odwołuje się zarówno do materialnego, jak i do niematerialnego dorobku z ponad tysiącletniej historii (Wyrok TK z 25.05.2016 r., Kp 2/15, OTK-A 2016, nr 23). Ten sposób rozumienia analizowanego terminu koresponduje także z regulacją traktatową, ponieważ do tego właśnie pojęcia odnosi się art. 36 TFUE.

1.2. Dostęp do dóbr kultury

W literaturze relacja pomiędzy art. 6 Konstytucji RP i art. 73 ujmowana jest jako stosunek, w którym art. 73 konkretyzuje treść zasady ustrojowej (Sarnecki 2016: art. 6), jest z tą zasadą powiązany (Banaszak 2012: art. 6), a także jako komplementarna relacja pomiędzy przepisami, z których jeden – art. 6 – dotyczy dóbr kultury już istniejących, drugi zaś – art. 73 – wolności tworzenia sztuki. Ten pierwszy jako zasada ustrojowa służy określeniu pewnych „meta klauzul” systemowych i dyrektyw kierowanych do państwa, drugi natomiast jest adresowany przede wszystkim do jednostki jako klauzula gwarantująca ochronę wolności fundamentalnej (Górski 2019: 146). Przywołane tu przepisy art. 6 i art. 73 sięgają do tak zwanych otwartych pojęć, których desygnaty można określać jedynie poprzez ich rodzajowe podobieństwo, zbliżone cechy, nie doszukując się niezbędnych cech wspólnych (Młynarska-Sobaczewska 2018: 72). Jako pierwszoplanowe jawi się tu pojęcie „dóbr kultury”, którym posłużono się w obydwu tych przepisach, jednak bez jego zdefiniowania.

Jak wskazuje Trybunał Konstytucyjny, Konstytucja nakłada na ustawodawcę zarówno negatywne, jak i pozytywne obowiązki prawodawcze w zakresie ochrony dóbr kultury, na co wskazują takie sformułowania użyte przez prawodawcę konstytucyjnego jak deklaracja, że Rzeczpospolita Polska „strzeże” oraz „zapewnia” w sposób szeroki, obejmujący wszelkie formy działania państwa, dostęp do dóbr kultury, dziedzictwo kulturowe, dziedzictwo narodowe, choć żadnego z tych pojęć – jak się wydaje: z oczywistych względów – nie definiuje. O tym, za pomocą jakich instrumentów tak określone zadanie państwa może być realizowane, decyduje charakter zadania oraz uwarunkowania wynikające z innych przepisów. Konstytucyjnie nakazane jest zatem nie tylko powstrzymanie się od nieuprawnionej ingerencji w korzystanie z dóbr kultury, ale również stworzenie odpowiednich instytucji prawnych służących w szczególności ochronie, opiece oraz regulacji dostępu do dóbr kultury (Wyrok TK z 25.05.2016 r., Kp 2/15, OTK-A 2016, nr 23; Wyrok TK z 8.10.2007 r., K 20/07, OTK-A 2007, nr 9, poz. 102). Do takich instytucji zaliczyć można te, które

określone zostały w przepisach ustawy dnia 11 sierpnia 2021 r. o otwartych danych i ponownym wykorzystywaniu informacji sektora publicznego (DzU poz. 1641; dalej: uodpw), która to została przyjęta jako implementacja przepisów Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1024 z dnia 20 czerwca 2019 r. w sprawie otwartych danych i ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego (DzU UE L z 2019 r., nr 172, s. 56; dalej: Dyrektywa 2019/1024). To regulacje, które w analizowanym tu kontekście odpowiadają zarówno na potrzebę określenia ram prawnych otwierania danych i umożliwiania ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego w związku z rozwojem technologicznym, jak i wskazują na konieczność zapewnienia dostępu do szeroko pojętego obszaru dóbr kultury w znaczeniu *largo*, ponieważ obok znanego już wcześniej – na gruncie poprzedniej regulacji dostępu do zasobów muzeów bibliotek i archiwów – w obecnie obowiązujących przepisach gwarantowany jest jeszcze dostęp do danych badawczych i ponowne ich wykorzystywanie.

1.3. Dostęp do dóbr kultury na tle zasady zrównoważonego rozwoju w kontekście dziedzictwa kulturalnego oraz dziedzictwa narodowego

Postęp technologiczny i dostęp do różnego rodzaju źródeł, w tym wspomnianych zdigitalizowanych zasobów, które określać można mianem „dóbr kultury”, czy należących do „dziedzictwa kulturalnego”, należy uznać za zjawisko korespondujące także z inną ustrojową zasadą, jaką jest zasada zrównoważonego rozwoju wyrażona w art. 5 Konstytucji RP. Wprowadzie zasadę tę zasadniczo odnosi się do obszaru ochrony środowiska naturalnego, ale stylistyka tego przepisu jest taka, że z powodzeniem postrzegać ją można jako istotny kierunkowy wyznacznik działania państwa także na innych polach jego oddziaływań, w tym tych odnoszących się do strzeżenia dziedzictwa narodowego (Sobczak 2019: 147; Sobczak 2018: 187). W ten sposób art. 6 obok określonych w nim założeń programowych określa środki do osiągnięcia celu sformułowanego w art. 5, ponieważ warunkiem zachowania dziedzictwa narodowego (Jabłoński, Węgrzyn 2014: 692), w tym dziedzictwa kulturalnego narodu, jest jego przekazywanie kolejnym pokoleniom, co wyrażone zostało właśnie w art. 6 (Florczak-Wątor 2021: art. 6).

W sposób znaczący w tym względzie zasada zrównoważonego rozwoju stanowi podstawę rozważań i ustaleń odnoszących się do otwierania danych, funkcjonowania domeny publicznej oraz ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego. Trybunał Konstytucyjny stwierdził wręcz, że regulacja zawarta w art. 5 i art. 6 Konstytucji stanowi podstawę i uzasadnienie ograniczeń oraz definiuje obszar działania państwa w zakresie strzeżenia dziedzictwa narodowego, a prawo podmiotowe ukształtowane na podstawie art. 73 Konstytucji wyraża interes jednostki w zapewnieniu dostępu do dóbr kultury. Tak więc art. 5 i art. 6 Konstytucji kształtują obowiązki publicznoprawne w tym zakresie (Wyrok TK z 8.10.2007 r., K 20/07, OTK-A 2007, nr 9, poz. 102).

Wyjaśnienia w tym miejscu wymaga, że kontekst językowy konstytucyjnych wyrażań „dziedzictwo narodowe” i „narodowe dziedzictwo kulturalne” pozwala przyjąć, że prawodawca konstytucyjny nawiązał do koncepcji solidarności pokoleniowej oraz ciągłości tradycji kulturalnych i ustrojowych Rzeczypospolitej Polskiej

(„wszystko, co cenne z ponad tysiącletniego dorobku”). Dlatego też – jak wskazuje TK – istotne jest przyjęte w polskiej doktrynie prawa rozumienie dziedzictwa kulturalnego jako zasobu rzeczy nieruchomości i ruchomych, wraz ze związanymi z nim wartościami, zjawiskami historycznymi i obyczajowymi, uznawany za godny ochrony prawnej dla dobra społeczeństwa i jego rozwoju oraz przekazania następnym pokoleniom (Wyrok TK z 25.05.2016 r., Kp 2/15, OTK-A 2016, nr 23).

1.4. Wolności twórcze i równy dostęp do dóbr kultury

Wolność korzystania z dóbr kultury, a także strona „odbiorcza” pozostałych wolności twórczych zagwarantowanych w art. 73 Konstytucji, zwłaszcza wspólnie – w dobie powszechnej cyfryzacji i digitalizacji – skłania do refleksji związanej z potencjalną możliwością wtórnego wykorzystywania efektów artystycznej czy naukowej ekspresji i ich redystrybucji związanej z kreatywnym bądź użytkowym podejściem. Brać tu możemy pod uwagę zasadniczo nieskrępowane prawo do korzystania z rozpowszechnionych, a więc już udostępnionych dóbr, rzecz jasna w granicach wyznaczanych przez prawo autorskie i inne przepisy z zakresu prawa własności intelektualnej, zwłaszcza gdy pojęcie „dobra kultury” rozumiemy jako całość twórczej i odkrywczej działalności człowieka, obejmujący nie tylko dobra kulturalne, ale i naukowe (Banaszak, Jabłoński 1998: 134).

Zapewnienie dostępu do dóbr kultury w ramach koncepcji otwartych danych i ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego spójne jest z konstytucyjnym zagwarantowaniem równego dostępu do dóbr kultury i stanowi jego istotne wzmocnienie. Równy dostęp do dóbr kultury należy postrzegać jako korespondujący z treścią art. 32 ust. 1 Konstytucji, zgodnie z którym podmioty znajdujące się w takiej samej sytuacji należy traktować tak samo, a podmioty znajdujące się w innej sytuacji należy traktować odmiennie. Równy dostęp oznacza też zakaz dyskryminacji, czyli odmiennego traktowania na podstawie kryterium, które jest prawnie niedopuszczalne. Podkreślić tu należy, że art. 6 ust. 1 i 2 Konstytucji upowszechnianie oraz równy dostęp do dóbr kultury dotyczy zarówno dóbr będących własnością Skarbu Państwa, jak i dóbr będących własnością prywatną. W literaturze wskazuje się, że ma to dwie istotne konsekwencje dla właścicieli prywatnych dóbr kultury. Po pierwsze, mogą oni domagać się szczególnego traktowania ze strony państwa w celu ochrony i udostępniania dóbr kultury, których są właścicielami. Po drugie, muszą się jednak liczyć z pewnymi ograniczeniami prawa własności (Tuleja 2021: art. 6). Zagadnienie to także znajduje odzwierciedlenie w regulacji uodpw.

Podkreślić jednocześnie należy, że wolności zadeklarowane w art. 73 Konstytucji pozostają w bliskiej relacji z wolnością wypowiedzi gwarantowaną w art. 54 ust. 1 ustawy zasadniczej. Oczywiście jest, że obie strony – i „nadawcy”, i „odbiorcy” twórczych kreacji – korzystają zarówno z wolności wymienionych w art. 73, jak i z wolności wypowiedzi, która poręcza wolność wyrażania swoich poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji. Ma to tym istotniejsze znaczenie, że prawo do ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego traktowane bywa jako powiązane z gwarancjami określonymi w art. 54 ust. 1 Konstytucji (Piskorz-Ryń 2018: 32). Zaznaczyć należy, że w prowadzonych tu rozważaniach przyjmujemy, że regulacje art. 73 i art. 54 Konstytucji i wyrażone w nich wolności są

treściowo względem siebie odrębne i komplementarne (Garlicki, Derlatka 2016: art. 73; Górski 2019: 148; Młynarska-Sobaczewska 2018: 96).

2. Wolność twórczości artystycznej i naukowej oraz korzystania z dóbr kultury

Zgodnie z art. 73 Konstytucji każdemu zapewnia się wolność twórczości artystycznej, badań naukowych oraz ogłaszania ich wyników, wolność nauczania, a także wolność korzystania z dóbr kultury. W ten sposób w ustawie zasadniczej zagwarantowane zostało kilka wolności o twórczym charakterze, niezależnych od siebie, ale mających wiele ze sobą wspólnego, gdy weźmiemy pod uwagę łączące je założenie wolności twórczej. Ich celem jest bowiem, jak trafnie stwierdzili Bogusław Banaszak i Mariusz Jabłoński, „stworzenie warunków do nieskrępowanego, swobodnego tworzenia, nauczania i korzystania z istniejących wytworów myśli ludzkiej” (Banaszak, Jabłoński 1998: 133). Konstytucja zabezpiecza w ten sposób dwa typy wolności, po pierwsze – wolność twórców dzieł artystycznych i naukowych oraz nauczycieli, po drugie zaś – także wolności osób będących odbiorcami dóbr kultury oraz osób pobierających naukę, na co uwagę zwrócił Piotr Winczorek (Winczorek 2000: 97). W prowadzonych tu rozważaniach zwrócenie uwagi na treść, znaczenie i obszar oddziaływania art. 73 Konstytucji jest istotne o tyle, że wynikają z niego gwarancje, które obrazowo można uznać za pierwotne wobec dostępu do dóbr kultury. Najpierw bowiem musi powstać owo dobro jako wyraz twórczej działalności. Dopiero jego ustalenie, „uchwycenie”, wyraz pewnej kreacji stanowi ten substrat, do którego dostęp ma być zapewniony. Co więcej, względem tego dostępu pierwotna jest też wolność ogłoszenia efektu działań twórczych – artystycznych czy badawczych, stąd bez sięgnięcia do tak określonego fundamentu trudno mówić o „otwartych danych” czy o ponownym wykorzystywaniu informacji sektora publicznego obejmujących także w pewnym zakresie zasoby, które zaliczyć można do szeroko pojmowanych dóbr kultury czy dziedzictwa – narodowego lub kulturalnego.

Powiązanie w treści art. 73 kilku różnych wolności można uzasadniać ich wspólną cechą „twórczego działania”, ponieważ „twórcą” jest w równym stopniu artysta tworzący dzieło sztuki, jak i uczony (badacz) prowadzący badania naukowe (Jarosz-Żukowska, Żukowski 2014: 715). Cecha „twórczości” w każdym z tych wypadków sprowadza się do samodzielnego kreowania dzieła charakteryzującego się przymiotem nowości, przy czym dzieło to może przybierać najrozmaitsze formy (Garlicki, Derlatka 2016: art. 73). Jednocześnie wspólnym walorem każdej działalności twórczej, zarówno artystycznej, jak i naukowej, jest spełnienie przesłanek: kreatywności, oryginalności i samodzielności, a każde dzieło (utwór) zarówno artystyczne, jak i naukowe w jakimś stopniu (choćby niewielkim) jest częścią składową kultury, a w szerszym ujęciu – elementem dziedzictwa kulturowego wszystkich ludzi (Jabłoński, Węgrzyn 2014: 692).

Twórczość ma charakter „artystyczny”, gdy niesie w sobie cechy przekazu określonej myśli czy idei (odzwierciedla osobistą wizję świata artysty, ale czasem także jego pogląd na świat), a jednocześnie dokonuje tego przekazu w szczególnej formie wyrazu, oddziałującej na odczucia estetyczne odbiorcy. W ten sposób już z założenia twórczość artystyczna nie poddaje się bardziej konkretnym definicjom, ponieważ

jedną z jej cech jest otwartość i dynamizm, oznaczający notoryczne pojawianie się nowych form i środków wyrazu, niekiedy nawet w jaskrawy sposób kontrastujących z tradycyjnym pojmowaniem „sztuki” (Garlicki, Derlatka 2016: art. 73). Biorąc to pod uwagę, cechą łączącą zarówno naukę, jak i sztukę jest przede wszystkim to, że obie w jakiejś mierze dotyczą sfery wartości duchowych, choć różnią się co do charakteru oraz rodzaju wyników. W przypadku twórczości naukowej zasadniczo bowiem brak przypadkowości, gdy weźmiemy pod uwagę świadome postawienie przez badacza problemu badawczego i dążenie do jego rozwiązania za pomocą założonych metod w celu ustalenia pewnych reguł, prawidłowości zdarzeń, wykazania istoty określonych zjawisk (Jarosz-Żukowska, Żukowski 2014: 715–716).

Celem nauki jest opisanie rzeczywistości w sposób systematyczny i teoretycznie uporządkowany oraz dokonanie ustaleń obiektywnie weryfikowalnych, w szczególności na podstawie kryterium prawdy. W ten sposób rozumiana nauka mieści w sobie zarówno aspekt badawczy obejmujący prowadzenie badań naukowych i prezentację ich wyników, jak i dydaktyczny, a więc nauczanie. Wolność badań naukowych oznacza swobodę wyboru przedmiotu badań, celu badań, metodologii i stosowanej siatki pojęciowej, a także sposobu upublicznienia wyników badań. Obie te wolności związane są najczęściej z naukowym oraz dydaktycznym aspektem działalności szkół wyższych, ale mogą być realizowane również poza środowiskiem akademickim i to pozaakademickie realizowanie rzeczonych wolności także objęte jest gwarancją art. 73 Konstytucji (Florczak-Wątor 2021: art. 73).

Z wolności nauki może korzystać każdy, a zatem nie tylko ten, kto jest naukowcem czy nauczycielem akademickim, jednocześnie wolności, o których tu mowa, nie stanowią podstawy roszczeń związanych z zatrudnieniem w szkolnictwie wyższym¹, stabilnością takiego zatrudnienia² czy też nadawaniem stopni naukowych³.

¹ Trybunał Konstytucyjny w wyroku w sprawie K 27/07 stwierdził, że „zarówno wolność nauczania, jak i wolność prowadzenia badań naukowych, związane – odpowiednio – z dydaktycznym oraz naukowym aspektem działalności szkół wyższych, nie mogą jednak stanowić podstawy roszczenia nauczycieli akademickich lub kandydatów na takich nauczycieli o mianowanie w tych szkołach. Wolność nauczania oraz wolność prowadzenia badań naukowych mogą być bowiem realizowane również poza środowiskiem akademickim, bez pozostawiania w stosunku pracy z jakąkolwiek uczelnią. Art. 73 Konstytucji nie może być również podstawą roszczenia o zagwarantowanie większej stabilności zatrudnienia w uczelniach”. Zob. wyrok TK z 28 kwietnia 2009 r., K 27/07, OTK-A 2009/4/54.

² Trybunał Konstytucyjny w wyroku w sprawie SK 45/04 stwierdził, że „Prawa wolnościowe zagwarantowane w art. 73 chronią jednostkę i inne podmioty prawa przed nieuzasadnioną ingerencją ze strony państwa w przedmiot i metody badań naukowych oraz w treść i metody nauczania, nie mogą natomiast stanowić podstawy do wyprowadzenia przez pracowników uczelni i instytucji naukowych jakichkolwiek roszczeń dotyczących ich statusu materialnego. Dotyczy to w szczególności roszczeń o zagwarantowanie stabilności zatrudnienia w szkołach wyższych oraz – tym bardziej – roszczeń z zakresu zabezpieczenia społecznego”. Zob. wyrok TK z 7 lutego 2006 r., SK 45/04, OTK ZU nr 2/A/2006, poz. 15.

³ Trybunał Konstytucyjny w wyroku w sprawie SK 30/10 stwierdził, że: „Posiadanie stopnia doktora nie jest warunkiem, od którego spełnienia zależy wolność prowadzenia badań naukowych, ogłaszania ich wyników oraz nauczania, stąd również przesłanki nadania tego stopnia naukowego przez radę jednostki organizacyjnej nie mogą być traktowane jako pośrednia reglamentacja wolności wynikających z art. 73 Konstytucji. Przyznanie radzie jed-

W kontekście analiz prowadzonych w niniejszym opracowaniu na uwagę zasługuje również to, że wolność badań naukowych wymaga zapewnienia dostępu do różnego rodzaju informacji, a ogłaszanie ich wyników nieodłącznie związane jest z rozpowszechnianiem informacji (wyrok TK z 19 września 2007 r., K 2/07, OTK-A 2007/8/101). W ten sposób widoczne są powiązania z tak zwanymi prawami informacyjnymi, do których zaliczać należy także prawo do ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego (Banaszak, Bernaczyk 2012: 20; Jabłoński 2009: 19; Jabłoński 2013: 17; Jabłoński 2015: 30).

Wolność korzystania z dóbr kultury wydaje się oczywistą konsekwencją wolności wymienionych w treści art. 73 Konstytucji na pierwszym miejscu. To „odbiorcza” strona owych wolności. Wolność korzystania z dóbr kultury obejmuje bowiem swobodę dostępu do efektów działalności twórczej innych osób. Chodzi tu zarówno o twórczość artystyczną, naukową, jak i inną mieszczącą się w pojęciu „kultura” – terminie niezwykle obszernym, a przez to trudnym do jednoznacznego zdefiniowania (Florczak-Wątor 2021: art. 73).

Wszystkie wolności, które Konstytucja poręcza w art. 73, nie mają absolutnego charakteru i jest dopuszczalne ustanawianie ograniczeń, o ile pozostają one w ramach określonych przez art. 31 ust. 3 ustawy zasadniczej. W przypadku każdej z nich wyraźnie rysuje się konieczność harmonizowania wolności z ochroną praw i interesów innych osób, a także z ochroną innych wartości uznanych konstytucyjnie (Garlicki, Derlatka 2016: art. 73). Zważywszy na specyfikę każdej z tychże wolności, uzasadnione jest wskazywać, że ograniczenie korzystania w przypadku każdej nie będzie relatywizowane w stosunku do tych samych interesów innych osób lub tych samych wartości.

3. Informacyjny aspekt wolności twórczych i dostępu do dóbr kultury

3.1. Prawa informacyjne jako pozostające w relacji z wolnościami twórczości artystycznej, badań naukowych, nauczania i korzystania z dóbr kultury

Zwrócenie uwagi na informacyjny aspekt wolności twórczych i dostępu do dóbr kultury ma znaczenie z tej racji, że realizacja tego dostępu w drodze instrumentów otwierania danych i ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego pozwala wskazać na pewne obszary styczne lub wspólne wobec wolności gwarantowanych w art. 73 Konstytucji oraz praw informacyjnych, które to stanowią kategorię zbiorczą kształtowaną przez sumę wielu wartości, swobód (wolności) i uprawnień (praw), łącznie kształtujących status informacyjny człowieka (Sakowska-Baryła 2022: 44). Należą do nich przede wszystkim prawo do ochrony danych osobowych, prawo dostępu do informacji publicznej oraz prawo do ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego, a także prawo do informacji o stanie i ochronie środowiska. Za prawa informacyjne uznawać można

nostki organizacyjnej kompetencji w zakresie podejmowania uchwał w przedmiocie nadania stopnia doktora, tj. zarówno uchwał pozytywnych (o nadaniu tego stopnia), jak i uchwał negatywnych (o odmowie nadania tego stopnia), nie może więc być traktowane jako naruszenie wolności prowadzenia badań naukowych i nauczania tych osób, którym odmówiono nadania stopnia doktora”. Zob. wyrok TK z 12 kwietnia 2012, SK 30/10, Lex.

te, dla których centralną kategorią jest informacja. Analiza Konstytucji pozwala na wyróżnienie wielu wolności i praw, których wykonywanie wymaga posługiwania się określonego rodzaju informacjami lub zapewnienia korzystaniu z nich pewnych swoistych uwarunkowań. Obszerna regulacja konstytucyjna odnosi się do kategorii informacji, do której należą przede wszystkim art. 51, art. 54, art. 61 oraz art. 74 ust. 3 Konstytucji. Już na tle tychże regulacji można zbiorczo mówić o „informacyjnych uprawnieniach jednostki” (Banaszak, Bernaczyk 2012: 20), choć katalog ten może być uzupełniany o inne wolności i prawa, których realizacja wiąże się z dostępem do informacji bądź z posługiwaniem się informacjami. Pozwala to wskazywać na sferę komplementarnych uprawnień, których katalog nie może być jednak uznany za enumeratywny.

3.2. Komplementarność relacji praw informacyjnych i wolności zagwarantowanych w art. 73 Konstytucji

Analiza wolności określonych w art. 73 Konstytucji w aspekcie komplementarnych relacji z prawami informacyjnymi, w tym z prawem do ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego, wydaje się oczywista, a wręcz naturalna. Wszystkie te wolności bazują na swego rodzaju wiązce „wyjściowych” uprawnień, jakimi są: wolność pozyskiwania, wolność tworzenia, wolność udostępniania oraz wolność rozpowszechniania rezultatów twórczych działań. Istotą tychże – punktem ich wyjścia – swoistym zaczynem, budulcem, ale i efektem, w znaczącej mierze będą informacje jako dobra niematerialne, pozwalające twórcom na działanie, stanowiące odzwierciedlenie twórczego zamysłu, pozwalające również na jego uzewnętrznienie – zakomunikowanie odbiorcom wyników prac artystycznych czy badań naukowych. W tym wypadku to dodatkowo informacje wywołujące emocje, wrażenia estetyczne, refleksje, stanowiące zaczyn do kolejnych poszukiwań, badań, wypowiedzi. To także esencjonalny komponent wolności nauczania, gdyż i tu w centrum uwagi zawsze jest informacja.

Podobnie informacja i uprawnienia skoncentrowane wokół korzystania z niej w różnych kontekstach są charakterystycznymi elementami dla przywoływanych tu praw informacyjnych, w tym dla prawa do ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego. Tym samym efekt dopełnienia czy wzajemnego wzmocnienia ich realizacji wydaje się niezaprzeczalny, gdy weźmiemy pod uwagę, że ze wszystkich tu wskazanych uprawnień może korzystać ta sama osoba, w różnych aspektach funkcjonowania w społeczeństwie, zmierzając do osiągnięcia celów stawianych przed każdym z konstytucyjnych wzorców. Z perspektywy podmiotu uprawnionego cele te także wzajemnie się dopełniają, kształtując integralność informacyjną jednostki i dając tym samym jej spójny, całościowy obraz. W ślad za Anną Młynarską-Sobaczewską zaakcentować należy, że wolność twórczości artystycznej możemy uznać za kategorię zbliżoną do wolności myśli, poglądów, przekonań religijnych będących takimi atrybutami człowieka, które trudno ograniczać przede wszystkim ze względów aksjologicznych, ale i praktycznych, bo bardzo ściśle wiążą się z istotą osoby ludzkiej, z jej autonomią oraz godnością stanowiącą kamień węgielny współczesnych praw człowieka (Młynarska-Sobaczewska 2018: 91–92).

Każda z wolności gwarantowanych w art. 73 Konstytucji, a zatem: wolność twórczości artystycznej (wolność sztuki, wolność wypowiedzi artystycznej), wolność nauki (wolność badań naukowych, wolność ogłaszania ich wyników i nauczania) oraz wolność korzystania z dóbr kultury, pozostają w swoistych relacjach z prawami informacyjnymi. Relacje te nie mają jednolitego charakteru, część z nich wydaje się ewidentna do tego stopnia, że trudno wyznaczyć punkty graniczne pomiędzy poszczególnymi wolnościami, jak ma to miejsce w przypadku wolności wypowiedzi z art. 54 Konstytucji, część natomiast jest źródłem efektu „wzmocnienia”.

W literaturze wskazuje się, że gwarantowanie wolności wyrażonych art. 73 Konstytucji RP jest cechą charakterystyczną państw, które doświadczyły totalitaryzmu faszystowskiego bądź komunistycznego, gdzie doświadczenie historyczne skłania do tak stanowczego manifestowania wolności twórczej wypowiedzi, z wypowiedzią artystyczną na czele (Górski 2019: 141). Istotne ich znaczenie w polskiej ustawie zasadniczej wynika także i z okoliczności, z powiązania tej regulacji z zasadą ustrojową wyrażoną w art. 6 Konstytucji RP.

Punktem odniesienia prowadzonych tu rozważań pozostają wolności zagwarantowane w art. 73 Konstytucji. W ich przypadku można przed nawias wyciągnąć przymiot twórczego charakteru działań cechujących każdą z nich, wprowadzając nie w identycznie intensywnym stopniu, bo pewne zastrzeżenia w tym względzie można mieć w przypadku wolności korzystania z dóbr kultury, która obejmuje swobodę dostępu do efektów działalności twórczej innych osób. Niemniej chodzi tu zarówno o twórczość artystyczną i naukową, jak i historyczną (Florczak-Wątor 2021: art. 73). Ta ostatnia wolność ma zatem bardziej pasywny charakter, ponieważ jej celem nie jest zapewnienie autonomii indywidualnego procesu twórczego, ale zagwarantowanie dostępu do efektów twórczości innych osób (Garlicki, Derlatka 2016: art. 73). Wydaje się to szczególnie istotne w aspekcie informacyjnym.

4. Domena publiczna, otwarte dane i ponowne wykorzystywanie informacji sektora publicznego

4.1. Domena publiczna

Z wolnością korzystania z dóbr kultury, a zarazem z obszarem uprawnień informacyjnych związany jest fenomen „domeny publicznej”. Nie stawiamy tu oczywiście znaku równości pomiędzy rzeczoną wolnością a tymi uprawnieniami, niemniej wszystkie one wpływają na kształt tej sfery twórczości, z której można korzystać w zasadzie bez ograniczeń wynikających z uprawnień, jakie mają posiadacze autorskich praw majątkowych, ponieważ prawa te wygasły lub twórczość ta nigdy nie była lub aktualnie nie jest przedmiotem prawa autorskiego.

Domena publiczna obejmuje wszelką twórczość dostępną bez ograniczeń dla każdego, również tę wciąż objętą prawami autorskimi, ale udostępnioną na wolnych licencjach lub przynajmniej udostępnianą bezpłatnie do niekomercyjnego użytku prywatnego (Ganicz 2010: 20). To ta sfera dostępu do kultury, która szczególnie blisko powiązana jest z wolnością wypowiedzi oraz z prawem do ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego, jako tym, którego istotą jest tworzenie produktów, dóbr lub usług bazujących na treściach wcześniej wytworzonych, w tym

o twórczym charakterze. W konsekwencji zatem domenę publiczną uznać można za urzeczywistnienie założenia wynikającego z art. 73 Konstytucji oraz podobnych gwarancji poręczonych w prawie międzynarodowym. Czynienie użytku z informacji jest możliwe, gdy jest ona dostępna. W ten sposób spleta się ze sobą problematyka domeny publicznej, otwartych danych oraz ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego (Bernaczyk 2014: 48).

4.2. Otwarte dane i prawo do ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego

Otwarte dane i prawo do ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego to kategorie prawne, które pojawiły się wraz z dynamicznym rozwojem technologii oraz z pewną ewolucją prawa do informacji. To pewna odpowiedź na sytuację, gdy rola technologii cyfrowych, w tym zwłaszcza upowszechnienie i rozwój internetu stały się jednym z czołowych wyzwań dla prawnego uporządkowania kwestii dotyczących informacyjnej sfery jednostki, a także stały się „podstawowym spoiwem dla idei otwartego rządu” (Piskorz-Ryń 2018: 70). Rozwój technologii stał się więc źródłem i przyczyną ewolucji w kierunku społeczeństwa informacyjnego i naukowego, umożliwiając człowiekowi uzyskiwanie nowych dróg dostępu i zdobywania wiedzy (motyw 2 i 3 Dyrektywy 2003/98/WE). Wielość i różnorodność informacji posiadanych przez podmioty sektora publicznego sprawia, że informacje te są interesujące oraz przydatne z wielu powodów. Dostęp do nich i ich ponowne wykorzystanie sprzyja wielu celom w skali światowej, państwowej, regionalnej, indywidualnej. Ponowne wykorzystywanie informacji sektora publicznego jest wartością, zwłaszcza z ekonomicznego i społecznego punktu widzenia, ponieważ bez nich nie jest możliwy rozwój gospodarczy, społeczny, naukowy (Piskorz-Ryń 2018: 70).

Podmioty publiczne wytwarzają lub posiadają ogromną ilość informacji i treści, poczynając od danych statystycznych, gospodarczych lub środowiskowych, przez materiały archiwalne, po zdigitalizowane księgozbiory lub kolekcje dzieł sztuki. Wraz z rewolucją cyfrową istotnie wzrosła wartość tego rodzaju zasobów dla innowacyjnych produktów lub usług wykorzystujących takie dane (uzasadnienie rządowego projektu ustawy o otwartych danych i ponownym wykorzystywaniu informacji sektora publicznego, druk nr 1338, s. 1). Jak wskazano w oświadczeniu Komisji UE w związku z zatwierdzeniem najnowszej Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1024/UE z dnia 20 czerwca 2019 r. w sprawie otwartych danych i ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego (DzU UE L z 2019 r., nr 172, s. 56) – dane są kluczowym atutem gospodarki cyfrowej, a ponieważ znaczna ich część pochodzi z sektora publicznego, ważne jest, aby obywatele i przedsiębiorstwa w UE mieli łatwy dostęp do danych publicznych i finansowanych ze środków publicznych, aby w pełni wykorzystała potencjał innowacyjny takich danych. Dotyczy to w szczególności technologii sztucznej inteligencji, których rozwój zależy od dostępu do ogromnych ilości danych (Oświadczenie z 4.04.2019 r., Jednolity rynek cyfrowy: Komisja z zadowoleniem przyjmuje wynik głosowania Parlamentu Europejskiego w sprawie nowych przepisów dotyczących udostępniania danych sektora publicznego).

U podstaw instytucji otwierania danych i ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego leży zatem idea efektywnego wykorzystywania informacji. Zauważono bowiem, że część zasobów informacyjnych administracji jest na tyle uniwersalna, że może być wykorzystywana przez podmioty inne niż organy administracji i przeznaczana do innych celów niż wykonywanie zadań publicznych. Wykorzystanie to może się odbywać bez szkody dla interesu publicznego oraz innych interesów prawnie chronionych, a dodatkowym uzasadnieniem dla możliwości ponownego wykorzystywania jest to, że zasoby wytworzone za pieniądze podatników powinny być dla nich dostępne, jeśli nie szkodzi to interesowi publicznemu i wykonywaniu zadań administracji. To podstawowe przesłanki wprowadzenia przede wszystkim do europejskiego, ale i do polskiego porządku prawnego regulacji ponownego wykorzystywania (*re-use*).

Prawo do ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego oraz związane z nim tak zwane otwieranie danych wiąże się z koncepcją otwartego rządu (ang. *open government*). Idea ta stanowi odpowiedź na zmiany zachodzące w życiu społecznym na początku XXI wieku, do których zaliczyć należy powstanie serwisów informacyjnych nowej generacji i postępujący rozwój nowych technologii, umożliwiających zaangażowanie użytkowników sieci w tworzenie jej zasobów, gdzie rolą serwisów jest wypracowanie ram dla ich aktywności i stworzenie platformy do otwartej współpracy, produkcji i dystrybucji danych (Fischer, Piskorz-Ryń, Sakowska-Baryła, Wyporska-Frankiewicz 2019: 20–21). O koncepcji otwartego rządu można mówić w dwóch ujęciach. W prowadzonych tu rozważaniach koncentrujemy się jednak na proaktywnym ze strony państwa dostępie do publicznych danych o istotnym znaczeniu i wartości. Wraz z procesem „otwierania” się administracji zaczęto podkreślać rolę i znaczenie danych publicznych jako zasobu, który jest w posiadaniu władzy publicznej i może służyć ogółowi. Służenie to odnosi się przede wszystkim do użycia danych w celach „produkcyjnych” – dla uzyskania konkretnego produktu czy usługi jako atrakcyjnego surowca (Oświadczenie z 4.04.2019 r., Jednolity rynek cyfrowy: Komisja z zadowoleniem przyjmuje wynik głosowania Parlamentu Europejskiego w sprawie nowych przepisów dotyczących udostępniania danych sektora publicznego), choć prawo do ponownego wykorzystywania informacji nie sprowadza się wyłącznie do kategorii ekonomicznej, ponieważ szeroki dostęp do danych ma również podstawy demokratyczne – zakłada dzielenie się przez władzę publiczną wspólnym dobrem (danymi) we wspólnym interesie. Korzyści z otwierania danych mają więc zarówno znaczenie ekonomiczne, jak i pozaekonomiczne (Fischer, Piskorz-Ryń, Sakowska-Baryła, Wyporska-Frankiewicz 2019: 20–21); Piskorz-Ryń 2016: 22–23). Takimi zasobami pozostają zasoby muzeów, bibliotek i archiwów, a także dane badawcze. Rzecz jasna chodzi tu o zapewnienie dostępu do tych zasobów w sposób nienaruszający praw własności intelektualnej, na co trafnie zwraca się uwagę choćby w motywie 49 Dyrektywy 2019/1024. Wskazuje się w nim także na istnienie licznych uzgodnień o współpracy pomiędzy bibliotekami, w tym bibliotekami uniwersyteckimi, muzeami, archiwami a partnerami prywatnymi, które obejmują digitalizację zasobów kulturowych i przyznają partnerom prywatnym prawa wyłączne. Praktyka pokazuje, że tego rodzaju partnerstwa publiczno-prywatne mogą ułatwiać wartościowe wykorzystywanie

zasobów kulturowych, a jednocześnie umożliwiają zapewnienie obywatelom szybszego dostępu do dziedzictwa kulturowego. Otwieranie tych zasobów do szerszego dostępu oraz ponownego wykorzystywania w zakresie opisanym przepisami prawa stanowi zatem wyraz nowoczesnego, opartego o technologie zapewniania szerokiego dostępu do dóbr kultury.

4.3. Otwarte dane

W ustawie o otwartych danych i ponownym wykorzystywaniu informacji sektora publicznego tytułowe „otwarte dane” stanowią zwrot dobrze oddający ideę otwierania się publicznych zasobów informacyjnych dla szerszego dostępu i ponownego wykorzystywania. Pojęcie „otwarte dane” (Open Data) używane jest bowiem od lat przede wszystkim dla określenia idei odnoszącej się do sposobu dystrybucji informacji, która zakłada, że przynajmniej niektóre dane gromadzone w elektronicznych bazach na całym świecie powinny być ogólnie dostępne dla każdego w formie całkowicie otwartej. W praktyce sprowadza się to do założenia, że baza danych musi spełniać warunki pozwalające na zakwalifikowanie danych jako „otwartych”. To takie dane, wobec których każdy ma wolność korzystania, przetwarzania i rozpowszechniania, ewentualnie z zastrzeżeniem wymogu uznania autorstwa i dalszego udostępniania na takich samych zasadach (Ganicz 2013: 2). Otwarte dane zwykle mają spełniać osiem warunków podstawowych, do których należą:

- 1) kompletność;
- 2) źródłowość;
- 3) aktualność;
- 4) dostępność niezależna od platformy informatycznej wykorzystywanej przez użytkownika (neutralność technologiczna);
- 5) przetwarzalność maszynowa (publikowanie w ustrukturyzowany sposób wraz z opisem struktury pliku, np. w formie metadanych);
- 6) udostępnienie w sposób niedyskryminujący (dostępność dla każdego, bez konieczności rejestracji czy podpisywania umów);
- 7) otwarty format plików (pełna specyfikacja formatu ma być dostępna za darmo w sieci);
- 8) dostępność bez ograniczeń licencyjnych (np. prawa autorskiego, patentowego, tajemnicy handlowej) (Kulisiewicz 2015: 202).

Kryteria te bywają uzupełniane przez dodatkowe warunki, takie jak na przykład bezpłatna dostępność online danych w stałej lokalizacji sieciowej i w stabilnym formacie, opatrzenie danych potwierdzeniami autentyczności i integralności, otwartości z definicji, odpowiedniego udokumentowania, bezpieczeństwa dla użytkowników oraz wykorzystania inicjatyw obywatelskich przy zbieraniu danych i projektowaniu mechanizmów ich udostępniania (Kulisiewicz 2015: 202).

Na gruncie uodpwane otwarte dane w rozumieniu art. 2 pkt 11 tej ustawy stanowią zaledwie podkategorię informacji sektora publicznego, jednak potraktowanie ich jako terminu kluczowego w tytule tej ustawy wskazuje podstawowe założenie tej regulacji.

4.4. Oddziaływanie w obszarze ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego zasobów bibliotek, muzeów i archiwów

W przypadku ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego można mówić o istnieniu odpowiednio zorganizowanego systemu organów władzy publicznej i jednostek organizacyjnych, którego celem jest gromadzenie, zabezpieczenie, opracowywanie i organizacja dostępu do „zasobów kulturowych i intelektualnych”, nieprzestającego na zapewnianiu szerokiego dostępu do informacji (dokumentów), jak również zasobów bibliotek, archiwów i muzeów, ale określające zasady ich ponownego używania w dowolnych celach – komercyjnych lub niekomercyjnych dla uzyskania dobra, produktu czy usługi. Bez wątplenia wykorzystanie nowoczesnych technik w istotny sposób poszerza wcześniejsze rozumienie wolności dostępu do dóbr kultury, w tym zasobów zgromadzonych przez biblioteki, muzea czy archiwa. Wszystkie one obecnie zajmują się nie tylko gromadzeniem dokumentów w klasycznej (papierowej) postaci, ale także zestawów danych umieszczonych na innych – przede wszystkim elektronicznych – nośnikach, gdzie suma tych materiałów tworzy określonego rodzaju zasób będący elementem składowym szerszego pojęcia, jakim jest termin „dziedzictwo narodowe” (Jabłoński, Węgrzyn 2014: 702).

Coraz częściej dostęp do dóbr kultury realizowany w ramach czynnych obowiązków obciążających państwo zapewniany jest online. Podobnie coraz częściej zasoby tego rodzaju powinny być brane pod uwagę jako podlegająca ponownemu wykorzystywaniu informacja sektora publicznego. Takie właśnie podejście do dóbr kultury odzwierciedlone zostało w przepisach Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady z 26 czerwca 2013 r. zmieniającej Dyrektywę 2003/98/WE w sprawie ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego (DzU UE L 2013.175.1), gdyż owa zmieniana Dyrektywa w pierwotnym brzmieniu nie nakładała na państwa członkowskie obowiązków dotyczących ponownego wykorzystywania na zasoby bibliotek, archiwów i muzeów (Piskorz-Ryń 2014: 126–128). W motywie 15 preambuły tejże Dyrektywy prawodawca unijny celnie klaruje, iż biblioteki, muzea i archiwa posiadają bogaty zbiór cennych zasobów informacji sektora publicznego, w szczególności od kiedy przedsięwzięcia w dziedzinie digitalizacji zwielokrotniły ilość dorobku cyfrowego wchodzącego w zakres domeny publicznej. Tymczasem te właśnie zbiory dziedzictwa kulturowego wraz z powiązаныmi z nimi metadanymi stanowią potencjalną podstawę treści cyfrowych w zakresie produktów i usług oraz mają ogromny potencjał w dziedzinie innowacyjnego ponownego wykorzystywania w takich sektorach jak edukacja i turystyka, a większe możliwości ponownego wykorzystywania publicznego dorobku kulturowego powinny pozwolić przedsiębiorstwom unijnym między innymi na wykorzystywanie jego potencjału oraz przyczynienie się do wzrostu gospodarczego i tworzenia miejsc pracy.

Podobnie rzecz ujmuje najnowsza – wspomniana już Dyrektywa 2019/1024, odnosząc się w motywie 65 do tego samego rodzaju zasobów dziedzictwa kulturowego. Wskazuje się tam, że owe zbiory wraz z powiązаныmi z nimi metadanymi stanowią potencjalną podstawę produktów i usług w zakresie treści cyfrowych oraz mają ogromny potencjał w dziedzinie innowacyjnego ponownego wykorzystywania w sektorach takich jak edukacja i turystyka. Co więcej, ta właśnie Dyrektywa, która

zastępuje Dyrektywę 2003/98/WE, zakłada objęcie zasadami *re-use* jeszcze innych niż wskazane wyżej rodzaje instytucji kulturalnych, takich jak orkiestry, opery, zespoły baletowe i teatry, w tym archiwa, które są częścią tych instytucji, powinny być one nadal wyłączone z zakresu stosowania niniejszej Dyrektywy ze względu na ich specyfikę jako podmiotów aktywnych na polu sztuki widowiskowej oraz na fakt, że ich materiał niemal w całości podlega prawom własności intelektualnej osób trzecich. We wszystkich przypadkach, gdy przedmiotem ponownego wykorzystywania mają być informacje sektora publicznego objęte ochroną prawnoautorską lub innymi prawami własności intelektualnej, wyrazem czynnego obowiązku działania państwa, a konkretyzując – podmiotów zobowiązanych do zapewnienia ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego, jest zadbanie o to, aby zapewnić takie uwarunkowania licencyjne, by realne było ponowne wykorzystywanie informacji przez możliwie szeroki krąg użytkowników oraz na możliwie szerokich polach eksploatacji (Standardy otwartości danych. Standard prawny). Jednocześnie należy przy tym respektować ograniczenia ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego, zastrzeżone właśnie przez wzgląd na prawa własności intelektualnej (Fischer, Piskorz-Ryń, Sakowska-Baryła, Wyporska-Frankiewicz 2019: 146–220).

4.5. Otwarty dostęp do badań naukowych

Podobnie polityka „otwartych danych” wraz z postanowieniami Dyrektywy 2019/1024 zaczęła dotyczyć również polityki otwartego dostępu do danych z badań naukowych finansowanych ze środków publicznych. W motywie 27 tejże Dyrektywy wskazano, że dla umożliwienia sprostania rosnącym wyzwaniom społecznym w wydajny i całościowy sposób niezwykle ważną i pilną kwestią jest zapewnienie dostępu do danych pochodzących z różnych źródeł, jak również sektorów i dyscyplin, oraz możliwości syntezy i ponownego wykorzystywania tych danych, przy czym „dane badawcze” obejmują dane statystyczne, wyniki eksperymentów, pomiarów, obserwacji prowadzonych w terenie, wyniki ankiet, nagrania wywiadów i zdjęcia, włącznie z metadanymi, specyfikacjami i innymi obiektami cyfrowymi i – co ważne – różnią się od artykułów naukowych relacjonujących i komentujących ustalenia wynikające z badań naukowych będących ich źródłem. W tym samym motywie klaruje się, że otwarty dostęp rozumiany jest jako praktyka zapewniania użytkownikom końcowym przez internet bezpłatnego dostępu do wyników badań, a polityka otwartego dostępu ma w szczególności na celu zapewnienie naukowcom i ogółowi społeczeństwa dostępu do danych badawczych na jak najwcześniejszym etapie procesu rozpowszechniania oraz ułatwienie korzystania z nich i ich ponownego wykorzystywania.

Współcześnie „otwarte dane” odnoszą się przede wszystkim do zasobów publicznych i powstałych ze środków publicznych, gdyż założeniu temu towarzyszy przekonanie, że dane finansowane ze środków publicznych powinny służyć ogółowi, co wynika z pewnego moralnego, ale i ekonomicznego założenia, na którym zresztą oparte są przywołane dyrektywy dotyczące ponownego wykorzystywania. Skoro bowiem informacje wytworzono lub uzyskano na skutek wydatkowania środków publicznych, ten zasób powinien być zacznem dla dóbr, produktów lub usług,

jakie mogą powstać na ich bazie, bez konieczności prowadzenia ponownych zabiegów w celu pozyskania tego rodzaju informacji. Idea otwartych danych opiera się na założeniu, że przynajmniej niektóre, ale najlepiej możliwie szeroko zakreślone dane gromadzone w elektronicznych bazach danych lub w postaci elektronicznej powinny być dostępne dla każdego w całości otwartej formie (Bernaczyk 2014: 46).

Bez wątpienia rację ma przy tym prawodawca unijny, że tak zarysowany otwarty dostęp przyczynia się do zwiększenia jakości, ograniczenia konieczności zbędnego powielania badań, do przyspieszenia postępu naukowego, do zwalczania oszustw w dziedzinie nauki, a także może ogólnie sprzyjać wzrostowi gospodarczemu i innowacyjności, a planowanie zarządzania danymi stać się powinno standardową praktyką naukową. Z tych właśnie względów polityka otwartego dostępu do danych z badań naukowych finansowanych ze środków publicznych powinna być wdrażana przez wszystkie organizacje prowadzące badania naukowe i organizacje finansujące badania naukowe, choć – rzecz jasna – z pewnymi ograniczeniami (motywy 27 i 28 Dyrektywy 2019/1024). Tak określony zamysł znalazł odzwierciedlenie w art. 10 Dyrektywy 2019/1024 zatytułowanym „Dane badawcze”.

Wskazane unormowania prawa unijnego i konieczność ich implementacji bez wątpienia otwierają nowe obszary korzystania z wolności określonych w art. 73 Konstytucji i – można rzec – wpływają na uwspółcześnienie i rozszerzenie możliwości dysponowania informacjami, wszak w przypadku otwierania danych publicznych oraz ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego w centrum uwagi pozostają właśnie informacje w znaczącej mierze odzwierciedlające efekty twórczości artystycznej, naukowej oraz takich dóbr materialnych i niematerialnych, jakie składają się na dziedzictwo kulturowe.

5. Dostęp do dóbr kultury w regulacji ustawy o otwartych danych i ponownym wykorzystywaniu informacji sektora publicznego

Dostęp do dóbr kultury w regulacji ustawy o otwartych danych i ponownym wykorzystywaniu informacji sektora publicznego koresponduje z zamysłem odzwierciedlonym w Dyrektywie 2019/1024. Otwieranie danych i ponowne wykorzystywanie informacji sektora publicznego należących do zasobów, które można zaliczyć do dóbr kultury czy dziedzictwa kulturowego lub narodowego w rozumieniu zarysowanym na wstępie, zasadniczo opiera się na ogólnie określonych zasadach uodpw, jednak z istotnymi odrębnościami. Ze względu na ramy opracowania poniżej zostaną uchwycone najistotniejsze zagadnienia z tego zakresu.

5.1. Kluczowe pojęcia na gruncie ponownego wykorzystywania

Rozpoczynając od warstwy pojęciowej, wskazać należy, że zgodnie z art. 2 pkt 8 uodpw informacją sektora publicznego jest każda treść lub jej część, niezależnie od sposobu utrwalenia, w szczególności w postaci papierowej, elektronicznej, dźwiękowej, wizualnej lub audiowizualnej, będąca w posiadaniu podmiotu zobowiązanego. Jednocześnie – jak stanowi art. 2 pkt 11 uodpw, otwarte dane to informacje sektora publicznego udostępniane lub przekazywane w postaci elektronicznej, bezwarunkowo lub z uwzględnieniem warunków, o których mowa w rozdziale 3,

kompletne, aktualne, w wersji źródłowej, w otwartym i niezastrzeżonym formacie przeznaczonym do odczytu maszynowego, które są przeznaczone do bezpłatnego ponownego wykorzystywania na tych samych zasadach dla każdego użytkownika, bez konieczności potwierdzania tożsamości przez użytkownika. Warto tu wyjaśnić, że zgodnie z art. 2 pkt 6 uodpw format otwarty to format pliku, który jest niezależny od systemu oraz jest udostępniany bez żadnych ograniczeń, które utrudniałyby ponowne wykorzystywanie, zaś w myśl art. 2 pkt 7 uodpw format przeznaczony do odczytu maszynowego to format pliku ustrukturyzowany tak, aby programy komputerowe mogły zidentyfikować, rozpoznać i pozyskać określone dane i ich wewnętrzną strukturę.

Wreszcie samo „ponowne wykorzystywanie”, zgodnie z art. 2 pkt 12, należy rozumieć jako ponowne wykorzystywanie – wykorzystywanie przez użytkowników informacji sektora publicznego w jakimkolwiek celu, z wyjątkiem wymiany informacji sektora publicznego między podmiotami zobowiązanymi wyłącznie w celu realizacji zadań publicznych. Użytkownik natomiast to osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, która ponownie wykorzystuje informacje sektora publicznego lub wykorzystuje dane prywatne.

5.2. Zakres podmiotowy

Podmiotowy zakres ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego związany z dostępem do dóbr kultury rekonstruować należy na podstawie art. 3 i art. 4 uodpw. Ten ostatni przepis jest wprawdzie skonstruowany w sposób specyficzny o tyle, że jego ust. 1 rozpoczyna się od sformułowań wskazujących na wyłączenie stosowania tej ustawy do pewnych kategorii podmiotów zawierających te, w których dyspozycji pozostawać mogą zasoby informacyjne możliwe do objęcia szerokim pojęciem dóbr kultury. Istotne jest tu natomiast to, że po pierwsze, wyłączenia te mają charakter zakresowy, a nadto rzeczony przepis przewiduje także swoiste wyjątki od wyjątku, co siłą rzeczy powoduje, że w praktyce konieczne jest dokonywanie precyzyjnych ustaleń co do zakresu podmiotowego oraz zakresu udostępnianych zasobów informacyjnych. W analizowanym tu kontekście dostępu do dóbr kultury chodzić będzie przede wszystkim o treść art. 4 ust. 1 pkt 2, 3 i 4 uodpw, które dotyczą muzeów państwowych i muzeów samorządowych w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (DzU z 2020 r. poz. 902) oraz bibliotek publicznych w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (DzU z 2019 r. poz. 1479), a także podmiotów, o których mowa w art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, w zakresie danych badawczych, bibliotek naukowych w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach, których organizatorami są podmioty zobowiązane, wymienione w art. 3 pkt 1–4, bibliotek pedagogicznych w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach.

5.3. Poszanowanie praw autorskich i praw własności intelektualnej

Konieczność poszanowania praw własności intelektualnej powoduje, że w uodpw określone zostać musiały gwarancje dla praw własności intelektualnej. Na pierwszy plan wysuwają się tu regulacje dotyczące ograniczeń korzystania z prawa

do ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego. W Dyrektywie 2019/1024 wskazuje się, że uwzględniając prawo Unii oraz zobowiązania międzynarodowe państw członkowskich i Unii, w szczególności wynikające z konwencji berneńskiej oraz z porozumienia TRIPS, dokumenty będące przedmiotem praw własności intelektualnej osób trzecich powinny zostać wyłączone z zakresu stosowania niniejszej Dyrektywy. Motyw powyższy wskazuje, że w przypadku gdy pierwotnym właścicielem praw własności intelektualnej do dokumentu, który jest w posiadaniu biblioteki, w tym biblioteki uniwersyteckiej, muzeum lub archiwum, jest osoba trzecia, a okres ochrony tych praw jeszcze nie wygasł, dokument taki powinien być uznawany na potrzeby niniejszej Dyrektywy za dokument, do którego prawa własności intelektualnej należą do osoby trzeciej. Warto nadto wskazać, że Dyrektywa 2019/1024 w motywie 56 zastrzega, że pozostaje ona bez uszczerbku dla praw, w tym autorskich praw majątkowych i osobistych, jakie mogą przysługiwać pracownikom organów sektora publicznego na podstawie prawa krajowego. Na tym tle odczytywać należy treść art. 6 ust. 4 uodpw, zgodnie z którym prawo do ponownego wykorzystywania podlega ograniczeniu w zakresie informacji sektora publicznego:

- 1) których wytwarzanie przez podmioty zobowiązane nie należy do zakresu ich zadań publicznych określonych prawem;
- 2) powiązanych z depozytami znajdującymi się w posiadaniu podmiotu zobowiązanego, o ile ich właściciele umownie wyłączyli możliwość ich udostępniania lub przekazywania w całości bądź w określonym zakresie;
- 3) objętych prawami własności przemysłowej w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej (DzU z 2021 r. poz. 324) lub prawami własności przemysłowej podlegającymi ochronie na podstawie umów międzynarodowych lub przepisów prawa Unii Europejskiej;
- 4) do których prawa autorskie i prawa pokrewne w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (DzU z 2021 r. poz. 1062), prawa do baz danych w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o ochronie baz danych (DzU z 2021 r. poz. 386) oraz prawa do odmian roślin w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 26 czerwca 2003 r. o ochronie prawnej odmian roślin (DzU z 2021 r. poz. 213) przysługują podmiotom innym niż podmioty zobowiązane;
- 5) będących w posiadaniu muzeów państwowych, muzeów samorządowych, bibliotek publicznych, bibliotek naukowych, bibliotek pedagogicznych lub jednostek organizacyjnych, o których mowa w art. 22 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (DzU z 2020 r. poz. 164), a także jednostek organizacyjnych będących archiwami wyodrębnionymi albo prowadzącymi archiwa wyodrębnione, o których mowa w art. 22 ust. 1 pkt 2 tej ustawy, zwanych dalej „archiwami” – w odniesieniu do działalności archiwalnej w zakresie państwowego zasobu archiwalnego, w przypadku gdy pierwotnym właścicielem autorskich praw majątkowych lub praw pokrewnych były podmioty inne niż podmioty zobowiązane, a czas trwania tych praw nie wygasł.

5.4. Warunki ponownego wykorzystywania

Konieczność poszanowania praw własności intelektualnej odzwierciedla także treść art. 14 uodpw, który w ust. 1 stanowi, że informacje sektora publicznego udostępnia się lub przekazuje w celu ponownego wykorzystywania bezwarunkowo, z wyjątkiem przypadków określonych w ustawie, w ust. 2 natomiast wskazuje, że podmiot zobowiązany określa warunki ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego, mających cechy utworu lub przedmiotu praw pokrewnych w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych lub stanowiących bazę danych w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o ochronie baz danych lub objętych prawami do odmian roślin w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 26 czerwca 2003 r. o ochronie prawnej odmian roślin, do których przysługują mu prawa, w szczególności zobowiązując użytkownika do poinformowania o nazwisku, imieniu lub pseudonimie twórcy lub artysty wykonawcy, jeżeli jest znany.

Na podstawie art. 15 ust. 1 uodpw podmiot zobowiązany może określić warunki ponownego wykorzystywania, wskazać należy, że w ust. 2 przewidziano możliwość określenia szczególnych warunków przez muzea państwowe, muzea samorządowe, biblioteki publiczne, biblioteki naukowe, biblioteki pedagogiczne i archiwa. Mogą one określić inne niż wymienione w ust. 1 warunki ponownego wykorzystywania ograniczające wykorzystywanie informacji sektora publicznego:

- 1) w działalności komercyjnej lub na określonych polach eksploatacji, jeżeli dotyczą zbiorów o charakterze martyrologicznym oraz zawierają godło, barwy i hymn Rzeczypospolitej Polskiej, a także herby, reprodukcje orderów, odznaczeń lub odznak honorowych, odznak lub odznak wojskowych bądź innych odznaczeń;
- 2) w działalności niekomercyjnej, jeżeli są powiązane z obiektami objętymi roszczeniami lub prawami osób trzecich bądź niebędącymi własnością podmiotu zobowiązanego.

Ponadto zgodnie z art. 15 ust. 3 uodpw podmiot zobowiązany może określić warunki ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego, stosując standardowe otwarte licencje.

5.5. Kwestia opłat

Zasadniczo informacje sektora publicznego udostępnia się lub przekazuje w celu ponownego wykorzystywania bezpłatnie, z wyjątkiem przypadków określonych w ustawie (art. 17 uodpw), z tym że uodpw określa przypadki, w których dopuszczalne jest pobieranie opłat, przy tym w art. 19 ustawa ta przewiduje, że muzea państwowe i muzea samorządowe, w przypadku udostępniania lub przekazywania informacji sektora publicznego w celu ponownego wykorzystywania w celach innych niż niekomercyjne o charakterze badawczym, naukowym lub edukacyjnym, mogą nałożyć opłatę wyższą niż ustalona na ogólnych zasadach określonych na podstawie art. 18.

Zgodnie z art. 19 ust 2 uodpw ustalając wysokość opłaty, o której mowa w ust. 1, uwzględnia się koszty gromadzenia, produkowania, reprodukowania, rozpowszechniania, ochrony i ustalania praw. Wysokość opłaty nie może przekroczyć sumy tych

kosztów wraz z rozsądnym zwrotem z inwestycji, jednak nie wyższym niż 5 punktów procentowych powyżej stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego. Jednocześnie w art. 19 ust. 3 zawarto delegację dla ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw informatyzacji, który określi, w drodze rozporządzenia, maksymalne stawki opłat za ponowne wykorzystywanie nakładane przez muzea państwowe i muzea samorządowe, biorąc pod uwagę koszty oraz rozsądny zwrot z inwestycji, o których mowa w ust. 2.

Zważyć należy, że w motywie 38 Dyrektywy 2019/1024 przewidziano, że biblioteki, w tym biblioteki uniwersyteckie, muzea i archiwa powinny mieć możliwość pobierania opłat przekraczających koszty krańcowe, aby ich normalne funkcjonowanie nie ulegało zakłóceniom. W przypadku tych organów sektora publicznego całkowity przychód pochodzący z wydawania i zezwalania na ponowne wykorzystywanie dokumentów w odpowiednim okresie obrachunkowym nie powinien przekraczać kosztów gromadzenia, produkowania, reprodukowania, rozpowszechniania, zabezpieczenia dokumentów i weryfikacji praw, z uwzględnieniem rozsądnego zwrotu z inwestycji. Do kwalifikujących się kosztów należy również w stosownych wypadkach wliczać koszty anonimizacji danych osobowych lub szczególnie chronionych informacji handlowych. W odniesieniu do bibliotek, w tym bibliotek uniwersyteckich, muzeów i archiwów ze względu na ich specyfikę przy obliczaniu rozsądnego zwrotu z inwestycji można rozważyć ceny stosowane przez sektor prywatny za ponowne wykorzystywanie takich samych lub podobnych dokumentów.

Do wspomnianych wyżej danych badawczych natomiast uodpw odnosi się, wskazując w art. 22, że dane badawcze będące w posiadaniu podmiotów, o których mowa w art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, podlegają bezpłatnie ponownemu wykorzystywaniu, jeżeli zostały wytworzone lub zgromadzone w ramach działalności naukowej finansowanej ze środków publicznych oraz są już publicznie udostępniane w systemie teleinformatycznym podmiotu zobowiązanego, w szczególności w repozytorium instytucjonalnym lub tematycznym. Podmiot zobowiązany, udostępniając te dane, wraz z ich udostępnieniem informuje o braku warunków ponownego wykorzystywania albo określa te warunki. Przy tym na podstawie art. 23 uodpw na ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki nałożono obowiązek opracowania Polityki otwartego dostępu do danych badawczych finansowanych ze środków publicznych według wskazań określonych w tymże przepisie.

6. Zakończenie

Przepisy regulujące kwestię otwierania danych i ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego gwarantujące dostęp do zasobów bibliotek, muzeów i archiwów dają możliwość szerszego i w dobie cyfryzacji bardziej efektywnego dostępu do zbiorów będących w posiadaniu takich podmiotów. Chociażby w przypadku bibliotek – dzięki procesom digitalizacji i udostępniania zasobów w bibliotekach cyfrowych stają się one dostępne dla wszystkich użytkowników internetu i mogą być podstawą do tworzenia i oferowania nowych usług lub produktów. Dostęp do

zasobów bibliotek, muzeów i archiwów oparty na innowacyjnych sposobach korzystania z ich zasobów rozszerza dostęp do dóbr kultury, który gwarantowany jest przecież już w regulacji konstytucyjnej. Wpływa to dodatnio na zaangażowanie społeczne użytkowników informacji, ale także na zaangażowanie twórców. Zakładać należy, że regulacje dotyczące ponownego wykorzystywania zasobów instytucji kultury wpłyną na wzrost zainteresowania zbiorami bibliotek, muzeów i archiwów oraz na zwiększenie liczby odwiedzin w ich cyfrowych zasobach. Otwieranie tego rodzaju zasobów wpływa też na przewyżczanie barier natury finansowej, prawnej, technicznej i etycznej, które bywa, że towarzyszą ponownemu wykorzystywaniu materiałów z nich pochodzących. Określenie ram prawnych dostępu i ponownego wykorzystywania do tego rodzaju zasobów zwiększa ich dostępność, pewność obrotu prawnego, wskazuje, w jaki sposób chronić prawa twórców oraz innych podmiotów, których interesy w związku z *re-use* muszą zostać poszanowane.

Bibliografia

- Banaszak Bogusław. 2012. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz. Wydanie elektroniczne – system Legalis. Warszawa.
- Banaszak Bogusław, Bernaczyk Michał. 2012. „Konsultacje społeczne i prawo do informacji o procesie prawotwórczym na tle Konstytucji RP oraz postulatu »otwartego rządu«”. Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego nr 4. 16–39.
- Banaszak Bogusław, Jabłoński Mariusz. 1998. Komentarz do art. 73. W: Konstytucje Rzeczypospolitej oraz komentarz do Konstytucji RP z 1997 roku. Jan Boć (red.). Wrocław. 133–134.
- Bernaczyk Michał. 2014. Prawo do informacji publicznej w Polsce i na świecie. Warszawa.
- Fischer Bogdan, Piskorz-Ryń Agnieszka, Sakowska-Baryła Marlena, Wyporska-Frankiewicz Joanna. 2019. Ustawa o ponownym wykorzystywaniu informacji sektora publicznego. Komentarz. Warszawa.
- Florczak-Wątor Monika. 2021. Komentarz do art. 6. W: Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Piotr Tuleja (red.). Wydanie elektroniczne – system LEX. Warszawa.
- Ganicz Tomasz. 2013. „Dostęp do zasobów instytucji państwowych”. INFOS. Zagadnienia Społeczno-Gospodarcze nr 16. 1–4.
- Garlicki Leszek, Derlatka Marta. 2016. Komentarz do art. 73. W: Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz. Tom II. Leszek Garlicki, Marek Zubik (red.). Wydanie elektroniczne – system LEX. Warszawa.
- Gizbert-Studnicki Tomasz. 1997. Normy programowe w Konstytucji. W: Charakter i struktura norm Konstytucji. Janusz Trzciniński (red.). Warszawa. 95–113.
- Górski Marcin. 2019. Swoboda wypowiedzi artystycznej. Standardy międzynarodowe i krajowe. Warszawa.
- Jabłoński Mariusz. 2009. Udostępnianie informacji publicznej w trybie wnioskowym. Wrocław.
- Jabłoński Mariusz. 2013. Udostępnienie informacji publicznej w formie wglądu do dokumentu. Wrocław.
- Jabłoński Mariusz. 2015. Udostępnienie przetworzonej informacji publicznej. Wrocław.

- Jabłoński Mariusz, Węgrzyn Justyna. 2014. Wolność twórczości artystycznej i naukowej oraz dostępu do dóbr kultury. W: Realizacja i ochrona konstytucyjnych wolności i praw jednostki w polskim porządku prawnym. Mariusz Jabłoński (red.). Wrocław. 691–707.
- Jarosz-Żukowska Sylwia, Żukowski Łukasz. 2014. Wolność badań naukowych i nauczania. W: Realizacja i ochrona konstytucyjnych wolności i praw jednostki w polskim porządku prawnym. Mariusz Jabłoński (red.). Wrocław. 709–740.
- Krupa Barbara. 2016. Analiza pojęć dotyczących ochrony dóbr kultury. W: Ochrona dóbr kultury. Aktualne wyzwania. Mieczysław Różański, Norbert Kasperek (red.). Łódź.
- Kulisiewicz Tomasz. 2015. Redukcja pozaprawnych barier ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego. W: Jawność i jej ograniczenia. Tom V. Dostęp i wykorzystywanie. Agnieszka Piskorz-Ryń (red.). Warszawa. 20–220.
- Młynarska-Sobaczewska Anna. 2018. Prawo do kultury. Warszawa.
- Piskorz-Ryń Agnieszka. 2014. Problemy implementacji w polskim porządku prawnym dyrektywy 2013/37/UE zmieniającej dyrektywę w sprawie ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego. W: Prawo do informacji publicznej. Efektywność regulacji i perspektywy jej rozwoju. Michał Maciejewski (red.). Warszawa. 121–133.
- Piskorz-Ryń Agnieszka. 2018. Ponowne wykorzystanie informacji sektora publicznego. Zagadnienia administracyjnoprawne. Warszawa.
- Sakowska-Baryła Marlena. 2022. Ochrona danych osobowych a dostęp do informacji publicznej i ponowne wykorzystywanie informacji sektora publicznego. Warszawa.
- Sarnecki Paweł. 2016. Komentarz do art. 6. W: Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz. Tom I. Leszek Garlicki, Marek Zubik (red.). Wydanie elektroniczne – system LEX. Warszawa.
- Sobczak Jacek. 2018. „Pojęcie dziedzictwa narodowego w świetle regulacji konstytucyjnych”. Przegląd Prawa Konstytucyjnego nr 5. 187–208.
- Sobczak Jacek. 2019. „Dziedzictwo narodowe w polskim porządku konstytucyjnym”. Ius Novum nr 2. 147–166.
- Tuleja Piotr. 2021. Komentarz do art. 6. W: Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Piotr Tuleja (red.). Wydanie elektroniczne – system LEX. Warszawa.
- Winczorek Piotr. 2000. Komentarz do Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku. Warszawa.

Orzecznictwo

- Wyrok TK z 12 kwietnia 2012, SK 30/10, Lex.
- Wyrok TK z 19 września 2007 r., K 2/07, OTK-A 2007/8/101.
- Wyrok TK z 25.05.2016 r., Kp 2/15, OTK-A 2016, nr 23.
- Wyrok TK z 28 kwietnia 2009 r., K 27/07, OTK-A 2009/4/54.
- Wyrok TK z 7 lutego 2006 r., SK 45/04, OTK ZU nr 2/A/2006, poz. 15.
- Wyrok TK z 8.10.2007 r., K 20/07, OTK-A 2007, nr 9, poz. 102.

Netografia

- Ganicz Tomasz. 2010. Domena Publiczna. https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/4c/Broszura_KOED_domena_publiczna.pdf. (dostęp: 26.03.2022).

Oświadczenie z 4.04.2019 r. Jednolity rynek cyfrowy: Komisja z zadowoleniem przyjmuje wynik głosowania Parlamentu Europejskiego w sprawie nowych przepisów dotyczących udostępniania danych sektora publicznego. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/pl/STATEMENT_19_1935. (dostęp: 26.03.2022).

Standardy otwartości danych. Standard prawny. <https://dane.gov.pl/media/ckeditor/2020/05/29/standard-prawny.pdf>. (dostęp: 26.03.2022).

Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o otwartych danych i ponownym wykorzystywaniu informacji sektora publicznego, druk nr 1338, s. 1. <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/druk.xsp?nr=1338>. (dostęp: 26.03.2022).

Streszczenie

W artykule omówiono konstytucyjną zasadę dostępu do dóbr kultury, konstytucyjną zasadę zrównoważonego rozwoju, gwarancje składające się na prawo do kultury, a także wolność twórczości artystycznej, badań naukowych, nauczania i korzystania z dóbr kultury. To bardzo istotny obszar dla ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego. Z tego powodu w tekście zaprezentowano problematykę otwierania danych oraz wskazano na najistotniejsze przykłady realizacji przepisów prawa dotyczących ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego. Przepisy nowej ustawy o otwartych danych i ponownym wykorzystywaniu informacji sektora publicznego to taka regulacja, która zapewnia szeroki dostęp do dóbr kultury. Przepisy tej ustawy pozwalają chociażby na szerszy dostęp do zasobów bibliotek, muzeów i archiwów oraz dają możliwość szerszego i bardziej efektywnego dostępu do takich zasobów informacji. Niezwykle istotna jest digitalizacja zasobów bibliotek, muzeów i archiwów, dlatego to zagadnienie zostało omówione w tekście.

Open data and re-use of public sector information – modern tools to ensure the constitutional principle of equal access to cultural goods

Abstract

The article discusses the constitutional principle of access to cultural goods, the constitutional principle of sustainable development, the guarantee consisting of the rights to culture, as well as the freedom of artistic creation, scientific research, teaching and use of cultural goods. This is a very important area for the re-use of public sector information. For this reason, the text presents the issue of open data and points to the most relevant examples of implementation of the law on re-use of public sector information. The provisions of the new law on open data and re-use of public sector information are such a regulation that provides broad access to cultural assets. The provisions of this law allow, for example, wider access to the resources of libraries, museums and archives, and provide the possibility of wider and more effective access to such information resources. Digitalization of the resources of libraries, museums and archives is extremely important, therefore this issue is discussed in the text.

Słowa kluczowe: dobra kultury, prawo do kultury, kultura, otwarte dane, informacje, ponowne wykorzystywanie informacji sektora publicznego

Key words: cultural goods, right to culture, culture, open data, information, re-use of public sector information

Magdalena Sakowska-Baryła – radca prawny, partner w Sakowska-Baryła, Czaplińska Kancelarii Radców Prawnych sp.p. Redaktor naczelna „ABI Expert”, członkini kadry naukowej Instytutu Prawa Nowych Technologii i Ochrony Danych Osobowych na Uczelni Łazarskiego.